

CASTELLS DEL VALLÈS

Municipi: Terrassa

DOS CASTELLS TERRASSENCS: EL CASTELL-PALAU I VALLPARADÍS

CASTELL-PALAU DE TERRASSA

Situació

Al centre de la població, a la plaça Major o plaça Vella i entre els carrers del Portal Cremat i dels Gavatxons. Avui sols resta en peu la torre de l'homenatge, que treu el cap, sobirana, enmig de l'illa de cases.

Notes històriques

La incipient vila de Terrassa va néixer a redós d'aquest Castell (1).

En un important document de l'any 844 de l'emperador Carles el Calb, confirmant uns privilegis del seu avi Carlemany, se cita aquest castell, ja que aquest cèlebre emperador recompensà als habitants de Barcelona i del castell de Terrassa per la gran ajuda que li prestaren en la defensa de la ciutat de Barcelona contra els alarbs (2).

El castell pertangué als Comtes de Barcelona. (Guillem de Cardona en fou el primer castlà). Més tard passà als Claramunt i als la Guàrdia, amb intervenció dels Montcada per concessió feta per Jaume I (3).

Cap al segle XIV ocupaven el castell els Muntanyans, que tingueren freqüents disputes amb els Sentmenat, els quals s'havien establert al castell de Vallparadís.

Al final del segle passat el castell fou enderrocat per aconseguir la quadratura de la plaça Major, però es conserva la torre que el seu propietari restaurà.

El castell, avui.

Ja hem dit que del castell solament resta en peu la torre de l'homenatge (XI), convertida en castell-palau pels comtes de Barcelona. Es tracta d'una torre cilíndrica de quasi trenta metres d'alçada, feta amb grans carreus mentre a la part alta ho és amb filades de còdols disposats en forma d'espina de peix.

Consta d'un portal únic d'accés (a quatre metres de terra) que s'hi entra-

va per un pont llevadís, tres pisos i terrat emmerletat. L'accés a les plantes superiors s'efectua per una estreta escala de cargol enquibida en el gruix mur, que té de 1,80 metres a 1,20 metres de gruixària.

Algun finestral completa l'interès d'aquest vestigi únic del castell, per bé que a l'actual museu de Vallparadís s'hi conserva part del claustre, i finestrals i escuts de l'època del Castell-Palau.

(1) Salvador Cardús: "Terrassa medieval"

(2) Vegeu "Història breu de Terrassa", de Josep M^a. Domènech. Fundació Soler i Palet. Terrassa, 1972.

(3) Soler i Palet, Ramon d'Abadal, Lluís Monreal i Martí de Riquer entre altres, han estudiat a fons els intricats orígens d'aquesta ciutat.

CASTELL-CARTOIXA DE VALLPARADÍS

Situació

Es troba al centre de Terrassa, una mica més al N del castell-palau i a la riba esquerra del torrent de Vallparadís, a prop de les esglésies visigòtiques.

La construcció ha estat objecte de diverses restauracions, mes avui constitueix un exemple a imitar i és unigne exponent de la ciutat.

Notes històriques

L'any 1110, per un atorgament de Ramon Berenguer III a Berenguer Sanla (o Sal.la) fou construïda una fortalesa al costat del torrent de Vallparadís, damunt una terrassa fluvial de 8 a 12 metres. Els moradors d'aquest castell que es denominaren Terrassa, desplaçant l'anterior cognom de Sanla, estengueren el seu domini sobre la **quadra de Vallparadís**, a llevant del torrent.

El lloc passà a pertànyer als Centelles i, l'any 1344, Blanca de Centelles

(filla de Bernat de Centelles i de Saurina de Terrassa), amb monjos procedents d'Escaladei i de Sant Pol de Mar, va fundar la Cartoixa que passà a denominar-se Sant Jaume de Vallparadís (4).

A tal fi es va d'haver de reformar el conjunt, àdhuc la torre central del mateix hagué de ser tallada verticalment (5). A part, hom construí un claustre al pati del castell, i una església, sala capitular, etc. El primer prior fou fra Berenguer de Plana.

La comunitat, que fou dotada amb rendes i jurisdiccions a Terrassa, adquirí el castell de Pera, prop de Sant Llorenç Savall, i altres béns. Entre 1373 i 1374 la cartoixa fou fortificada (anteriorment Pere el Cerimoniós havia fet reconstruir les muralles de la població).

A principis del XV la comunitat, en recerca d'una major tranquil·litat es traslladà interinament a l'antic priorat de canongesses (actual Conreria) de la cartoixa de Montalegre, que fou reconstruïda sota la direcció del prior Domènec Bonafè.

Darrerament (1947) l'edifici ha estat restaurat i convertit en museu municipal (1959). La capella de la cartoixa és la sala que es coneix com "el Tinellet". També fou restaurat el seu notable claustre.

El castell-cartoixa, avui.

L'encertada restauració, tant a l'interior com exteriorment, ha convertit el lloc, com hem dit al principi, en un motiu d'orgull per als terrasencs, ja que es pretengué d'infondre-li una fisonomia pròpia.

La part més antiga és el cantó sobirà (XII) que contrasta amb la part nova (jussana), aixecada damunt els fonaments de la primitiva fortalesa.

En el sector central resten les construccions de la Cartoixa (XIV), a part d'altres edificacions que corresponen als segles XIII-XIV.

(4) La primitiva església de Sant Jaume, que era la capella del castell, fou destruïda cap a principis del segle actual. (Salvador Cardús: "El Castillo Cartuja de Vallparadís").

(5) Peré Català Roca: "Els castells catalans".

David Aloy

ENTRE HISTÒRIA I LLEGENDA

Les ciutats van esdevenint modernes perquè perden les velles fesomies: els vestigis de pedra i de història de llur construccions. El temps, i fins i tot els homes, han enderrocat restes antigues. Se'n conserven algunes, gràcies a l'eforç d'uns homes que s'han esmerçat a protegir-les i, si més no, a reconstruir-les.

Terrassa, que té tanta història, conserva la torre de l'antic castell i algun que altre capitell que guarden en el museu... També conserva la llegenda... Una llegenda molt semblant a la dels 7 Barons de la Fama, que s'aplegaren al Montgrony -com a un altre Covadonga- per començar la Reconquesta de Catalunya..

Com la majoria dels castells de casa nostra, aquest d'Egara també li va tocar de fer-se fort en front dels moros i també com al Montgrony a Terrassa s'hi reuní la flor i nata de tota la rodalia. Aquells valents cavallers que eixien de bon matí disposats a empaïtar el moro, havien tingut bon compte d'abans de ficar-se al llit de trobar uns moments de descans i fer una visita a la Verge. En un petit altaret que il·luminava una llàntia, hi tenien una imatge que no sols representava per a ells, Maria, Mare de Déu, sinó que amb tota confiança se l'havien apropiada com si fós la mare pròpia, i talment com uns infants, enmig dels batibulls de la guerra -una guerra que ells no havien començada- buscaven en aquell racó el suport i la confiança quan més la necessitaven.

I la Mare de Déu, quan els homes se n'anaven, deixava el seu pedestal i

les endreçava la casa... i si hi havia algun ferit, li posava la mà al front, i una son dolça i assossegada el mantenia tranquil fins que el malalt es curava... Heus ací una excel·lent teràpia que ens faria falta ara.

VALLPARADÍS

D'origen fou un castell disposat per a fer guerra, però un bon dia l'heretà una dona, Blanca de Centelles, i el transformà de dalt a baix. De fortalesa guerrera el convertí en lloc de pau... en féu casa d'oració. Però aquest canvi tan radical va portar molt enrenou, res del que hi havia fet servir per a la nova destinació. Així és que vàren tenir molta feina paletes i mestres d'obres, enderrocant torres fortes i fent claustres i capelles... més d'un cop la pobre Blanca es devia penedir del batibull que havia organitzat amb la seva genial idea, doncs prou hi ha una dita que explica: -"Si troves un home que parla sol pel carrer, o bé és boig o té paletes"... Be, les obres es van acabar i va sorgir la Cartoixa de Vallparadís, encara que al cap d'uns anys va tornar a fortificar-se i els frares en van mar-

xar, és a dir, els canvis que ocorren al llarg dels segles...

Mentre va durar la plenitud de la Cartoixa, Vallparadís va arribar a posseir o a beneficiar-se d'algunes hipòtesis veïnes, i no tant veïnes, entre elles el Castell de Pera. Aquesta roca que sobresurt i es destaca a la dreta del massís de St. Llorenç. Tot fent camí cap a St. Llorenç Savall, sembla talment una fortalesa inexpugnable vista des d'aquest cantó. I devia ser-ho, certament, doncs explica la llegenda que en temps de guerres de moros, va estar molts dies sitiada, fins que per fer fora l'enemic, els que defensaven el castell, van idear una estratagema: van aplegar tots els xais, cabres i vaques que tenien a l'abast, -tots els animals amb banyes- tots els animals astats! (oi que queda més bé?) i els van lligar a cada un, un feix de teies a la testa. Quan va ésser negra nit van encendre-les tot d'una i van aviar el remat rostos avall. Aquell exèrcit improvisat va caure sobre el campament enemic tant inesperadament que el va fer fugir espaordit.

M^a. Mercè Lleonor d'Aloy